

Spis treści

Wprowadzenie	15
Zarys gelologicznych kategorii pojęciowych	21
Elementy kultury śmiechu w Prawie Skautowym i Harcerskim	33
Harcerski śmiech w świetle wywiadu Harcerskiego Instytutu Badawczego ZHP „Śmiech w harcerskiej edukacji i służbie”	49
Komiczne wątki w harcerskiej twórczości i metodzie	65
Harcerscy ludzie śmiechu w czasie drugiej wojny światowej	95
Komiczny obraz harcerstwa w kulturze popularnej	103
Podsumowanie i nowe tropy. Ku harcerskiej kulturze (u)śmiechu	121

Aneks. Antologia przykładów

Załącznik nr 1

Elementy kultury śmiechu w Prawie Skautowym, Prawie Harcerskim i Prawie Zucha oraz komentarzach do nich	129
• Przykład 1. Ignacy Koziński – <i>Zagadnienia moralności</i> (1911–1914)	129
• Przykład 2. <i>Prawo „Scoutowe”, Legitymacja</i> <i>Janiny Antoniewiczówny</i> (1911)	130
• Przykład 3. <i>Prawo Skautowe wraz z komentarzem. 8 punkt</i> (1911)	130
• Przykład 4. Andrzej Małkowski – „Scouting” jako system wychowania <i>młodzieży na podstawie dzieła Generała Baden-Powella</i> (1911)	130
• Przykład 5. Bronisław Bouffał – „Boy Scouts”. <i>Indyanizm w wychowaniu</i> (1912)	131

• Przykład 6. Mieczysław Schreiber i Eugeniusz Piasecki – <i>Harce młodzieży polskiej na podstawie dzieła Gen. R. Baden-Powella</i> <i>„Scouting for boys”</i> (1912)	131
• Przykład 7. Robert Baden-Powell – <i>Młodzi wywiadowcy.</i> <i>Punkt 8 prawa obowiązującego wywiadowców</i> (1912)	131
• Przykład 8. Robert Baden-Powell – <i>Skauting dla młodzieży</i> (1913)	132
• Przykład 9. Kazimierz Lutosławski – <i>Czem jest skauting polski</i> (1913)	132
• Przykład 10. <i>Komentarz Naczelnictwa Skautowego do 8 punktu</i> <i>Prawa Skautowego</i> (1914)	132
• Przykład 11. Maria Arct-Golczewska – <i>Podręcznik skauta.</i> <i>Książka dla młodych harcerzy według dzieła</i> <i>generała Baden-Powella</i> (1914)	133
• Przykład 12. Andrzej Małkowski – <i>Pierwsze kroki</i> <i>w skautostwie</i> (1916)	133
• Przykład 13. Kazimierz Lutosławski – <i>Czuwaj. Sześć gawęd obozowych</i> <i>o typie skautowym. Jasność</i> (1917)	134
• Przykład 14. Jan Zawada (Kazimierz Lutosławski) – <i>Wesołość</i> <i>(Ósme prawo skautowe)</i> (1917)	135
• Przykład 15. Bolesława Zienkowiczówna – <i>Zuch jest pogodny, wesoły,</i> <i>nie przeklina i nie wymyśla</i> (1917)	140
• Przykład 16. Kazimierz Lutosławski – <i>Letniska młodzieży szkolnej.</i> <i>Harcerz jest zawsze pogodny</i> (1919)	142
• Przykład 17. Stanisław Sedlaczek – <i>Gawęda obozowa</i> <i>o 8 punkcie Prawa</i> (1920)	143
• Przykład 18. Stefan Kuta – <i>Rozważania harcerskie</i> <i>w dziesięciu gawędach. VIII prawo harcerskie: Pogodność</i> (1920)	143
• Przykład 19. Janina Tworowska – <i>Zastęp harcerek.</i> <i>Praca radosna</i> (1922)	147
• Przykład 20. Stanisław Sedlaczek – <i>W Polsce będzie lepiej.</i> <i>Pogoda ducha</i> (1924)	148
• Przykład 21. Franciszek Marian Usarz – <i>Metodyka ćwiczeń polowych</i> (1925)	148
• Przykład 22. Stanisław Sedlaczek – <i>Podstawy etyczne</i> <i>skautingu Baden-Powellowskiego</i> (1928)	148
• Przykład 23. Stanisław Sedlaczek – <i>Wytyczne metodyki harcerskiej</i> (1931)	150
• Przykład 24. Aleksander Kamiński – <i>Potęga uśmiechu.</i> <i>Z sali szpitalnej</i> (1932)	150
• Przykład 25. Stanisław Sedlaczek – <i>Drogowskaz harcerski.</i> <i>Harcerz jest zawsze pogodny</i> (1936)	154
• Przykład 26. Janina Tworowska – <i>Nasze gry i ćwiczenia</i> (1936)	154
• Przykład 27. Ewa Grodecka – <i>Nasze prawo, przyrzeczenie</i> <i>i pozdrowienie</i> (1937)	155
• Przykład 28. ZHP Organizacja Harcerzy – <i>Wytyczne starszoharcerskie</i> <i>dotyczące 8 punktu Prawa Harcerskiego</i> (1939)	155
• Przykład 29. Bolesław Zimmer – <i>Wychowanie harcerskie</i> (1939)	155
• Przykład 30. Stanisław Sedlaczek – <i>Harcerstwo.</i> <i>Komentarz do 8 punktu Prawa Harcerskiego</i> (1941)	156
• Przykład 31. Jan Mauersberger – <i>Komentarz do 8 punktu</i> <i>Prawa Harcerskiego</i> (1942)	156
• Przykład 32. Józefa Łapińska – <i>Komentarz do 8 punktu</i> <i>Prawa Harcerskiego</i> (1943)	156
• Przykład 33. Aleksander Kamiński – <i>Skauting i harcerstwo.</i> <i>Osiągnięcie szczęścia jedynym prawdziwym powodzeniem</i> (1946)	157
• Przykład 34. <i>Wniosek Tymczasowej Naczelnej Rady Harcerskiej</i> <i>w sprawie prawa i przyrzeczenia harcerskiego. Radość</i> (1946)	157
• Przykład 35. Stefan Wyszyński – <i>Komentarz do 8 punktu</i> <i>Prawa Harcerskiego</i> (1970)	158
• Przykład 36. Ola Rybak „Kawka” – <i>Komentarz do 8 punktu</i> <i>Prawa Harcerskiego</i> (1990)	158
• Przykład 37. Wiktor Jacewicz – <i>Naczelne hasła moralne</i> <i>skautingu</i> (1992)	158
• Przykład 38. <i>Komentarz do Prawa Harcerskiego dla instruktorów ZHR.</i> <i>Harcerz jest pogodny</i> (1993)	159
• Przykład 39. Piotr Łysoń – <i>Komentarz do 8 punktu Prawa Harcerskiego.</i> <i>Harcerz jest zawsze pogodny</i> (1993)	159
• Przykład 40. Józef Glemp – <i>Komentarz do 8 punktu</i> <i>Prawa Harcerskiego</i> (1995)	159
• Przykład 41. Irena Lepalczyk – <i>Moje harcerstwo</i> (1997)	160
• Przykład 42. Stefan Mirowski – <i>Komentarz do 8 punktu</i> <i>Prawa Harcerskiego</i> (1997)	161
• Przykład 43. Stefan Mirowski – <i>Harcerskie Ideały</i> (1997)	161

• Przykład 44. <i>Idee zawarte w Prawie i Przrzeczeniu Harcerskim. Co oznacza pogoda? Czy harcerka ma być zawsze uśmiechnięta i beztroska?</i> (1998)	162
• Przykład 45. Grzegorz Nowak – <i>Harcerski dekalog – krótki komentarz. Harcerz jest zawsze pogodny</i> (2004)	162
• Przykład 46. Rada Naczelna ZHR – <i>Komentarz do 8 punktu Prawa Harcerskiego. Harcerz jest zawsze pogodny. Harcerka jest zawsze pogodna</i> (2005)	163
• Przykład 47. Rada Naczelna ZHP – <i>Uchwała Rady Naczelnej ZHP w sprawie komentarza do prawa harcerskiego</i> (2008)	164
• Przykład 48. Henryk Glass – <i>Komentarz do 8 punktu Prawa Harcerskiego. Harcerz jest zawsze pogodny</i> (2012)	164
• Przykład 49. Dariusz Supeł – <i>Komentarz przewodniczącego ZHP do 8 punktu Prawa Harcerskiego. Harcerz jest zawsze pogodny</i> (2017)	164

Załącznik nr 2

Wybrane odpowiedzi z wywiadu Harcerskiego Instytutu Badawczego ZHP „Śmiech w harcerskiej edukacji i służbie”	165
I. W jakich okolicznościach śmiejecie się podczas harcerskich spotkań i służby?.....	165
II. Jakie harcerskie dowcipy, kawały znacie?	172
III. Jakie harcerskie żarty, figle i psikusy znacie?.....	174
IV. Proszę opisać zabawne zdarzenia z harcerskiej działalności, których byliście świadkami, oraz występujące we wspomnieniach i legendach Waszych drużyn.....	178

Załącznik nr 3

Komiczne utwory harcerskie i o harcerstwie	189
• Przykład 50. Antoni Kroh – <i>Alexander Sommer-Batěk niezwykle słowacki skaut</i> . Wspomnienia dotyczące okresu 1918–1944 ...	189
• Przykład 51. Jerzy Braun – <i>O harcerzu piosenka wesola</i> (1921)	191
• Przykład 52. Jerzy Braun – <i>Śpiew żałosny czatownika</i> (1921)	192
• Przykład 53. <i>Z teczki „Łazika”</i> (1921)	192
• Przykład 54. <i>Kuplet „Wita”</i> . Na nutę znanego krakowiaka (1923)	193
• Przykład 55. Helena Bobińska – <i>Pionierzy. Śmiech</i> (1924)	193
• Przykład 56. Jerzy Braun – <i>Szopka harcerska. Humor harcerski</i> (1924) ...	194

• Przykład 57. „Stary Wilk” – „Wilcza” galeryjka (luty 1924)	198
• Przykład 58. Eugeniusz Szulc – <i>Zagadki</i> (1929)	199
• Przykład 59. Robert Baden-Powell – <i>Wskazówki dla skautmistrzów. Rozwój humoru. Cienienie dowcipu, nie błazeństwa</i> (1930)	200
• Przykład 60. Kazimierz Kotulski – <i>Zabawa na spostrzegawczość i kluski z makiem</i> . Wspomnienia dotyczące lat 30. XX wieku	201
• Przykład 61. Felicja Żurowska – <i>O śmiechu. Pogadanka</i> (1930)	202
• Przykład 62. Aleksander Kamiński – <i>Wesół i śmiały</i> (1932)	205
• Przykład 63. Jadwiga Zienkowiczówna – <i>Gdy zuchy śpiewają</i> . Fragment (1933)	205
• Przykład 64. L. Ziolkka – <i>Z nas się każdy postara</i> (1933)	206
• Przykład 65. Papić Chmiel (Henryk J. Chmielewski) – <i>Urodziłem się w Barbakanie</i> . Wspomnienie dotyczące drugiej połowy lat 30. XX wieku	206
• Przykład 66. <i>Humor harcerski</i> (1938)	208
• Przykład 67. M. Kowalikowski – <i>Z.et H.a P.u.</i> Fragment (1938)	209
• Przykład 68. Stefan Łoś – <i>Piosenka kucharza harcerskiego</i> (1938?)	209
• Przykład 69. <i>Pieśń dziadowska o harcerzach</i> (1938?)	210
• Przykład 70. <i>Precz smutek wszelki</i> (1938?)	212
• Przykład 71. <i>Raduje się serce</i> (1938?)	212
• Przykład 72. W. Ruszkowski – <i>Niedola skauta</i> (1938?)	213
• Przykład 73. Eugeniusz Szulc – <i>Krakowiaki obozowe</i> (1939)	214
• Przykład 74. Irena Bobowska – *** (1940?)	216
• Przykład 75. Maria Masłowska – <i>Humor harcerski</i> (1942)	216
• Przykład 76. Wanda Zaorska – <i>By uśmiech wyjrzał na smutne buzie</i> (1944?)	218
• Przykład 77. <i>Co myśli o harcerzach kobieta stateczna?</i> (1945)	218
• Przykład 78. Antoni Kroh – <i>Nowy Pon w szkole na Bukowinie</i> . Wspomnienie dotyczące okresu 1945–1953	219
• Przykład 79. <i>Echo obozowe w zielonym dniu</i> (1946)	222
• Przykład 80. Mariusz Umiejski, Zenon Wypijewski – <i>Komenda: Odmaszerować, czyli „zielony dzień”</i> (27 sierpnia 1946)	223
• Przykład 81. <i>Zakon obozowy</i> (1946)	224
• Przykład 82. Antoni Kroh – <i>Druhna i świąteczna akademka szkolna</i> . Wspomnienie dotyczące lat 50. XX wieku	225

• Przykład 83. Antoni Kroh – <i>Kogo i kiedy wiek zamroczy.</i> Wspomnienia dotyczące lat 50. XX wieku	226
• Przykład 84. Antoni Kroh – <i>Leon Suchorzewski i harcmistrzyni.</i> Wspomnienie dotyczące lat 50. XX wieku	229
• Przykład 85. Antoni Kroh – <i>Druh Kazimierz Gorzkowski.</i> Wspomnienia dotyczące 2. połowy lat 50. XX wieku	230
• Przykład 86. <i>List od syna</i> (1955)	233
• Przykład 87. Antoni Kroh – <i>Kurtka.</i> Wspomnienie z 1956 roku	234
• Przykład 88. Andrzej Wasilewski – <i>Postrzyżyny Humoru</i> (1957)	235
• Przykład 89. J. Gillowa – <i>Kto nauczył się śmiać</i> (1958)	239
• Przykład 90. Jerzy Litwiniuk – <i>Stój! Kto idzie?</i> (1958)	239
• Przykład 91. Lech Konopiński – <i>Druh Ogórek.</i> Ballada (1959)	240
• Przykład 92. Bogdan Brzeziński – <i>„Brudne” słowa</i> (1960)	242
• Przykład 93. Bogdan Brzeziński – <i>Fraszki</i> (1960)	243
• Przykład 94. Stefan Chmielnicki – <i>Gwiazdor.</i> Monolog wierszem (1960)	243
• Przykład 95. Wanda Chotomska – <i>Hipopotam</i> (1960)	246
• Przykład 96. Wanda Chotomska – <i>Janek i tato</i> (1960)	247
• Przykład 97. Maria Dańkowska – <i>Bohater</i> (1960)	248
• Przykład 98. Maria Dańkowska – <i>Cztery rozmowy</i> (1960)	249
• Przykład 99. Maria Dańkowska – <i>Harcerskie szczyty</i> (1960?)	250
• Przykład 100. Maria Dańkowska – <i>Obozowe pamiątki</i> (1960)	250
• Przykład 101. Maria Dańkowska – <i>Ogłoszenia drobne</i> (1960?)	252
• Przykład 102. Janusz Gazda – <i>W harcówce</i> (1960)	253
• Przykład 103. Janusz Gazda – <i>Wielka encyklopedia harcerska</i> i <i>Mały słownik harcersko-polski</i> (1960)	253
• Przykład 104. Jadwiga Korczakowska – <i>Niesprawiedliwie.</i> Monolog chłopca (1960)	255
• Przykład 105. Karol Kord – <i>Hasła</i> (1960)	256
• Przykład 106. Jerzy Litwiniuk – <i>Grunt to grunt</i> (1960)	256
• Przykład 107. Jerzy Litwiniuk – <i>Myśli samotnego żubra</i> (1960)	257
• Przykład 108. Jerzy Litwiniuk – <i>Niezwykłe przygody druha Paliwody.</i> Monolog (1960)	258
• Przykład 109. Jerzy Litwiniuk – <i>Nowe dziady obozowe</i> (1960)	260
• Przykład 110. Jerzy Litwiniuk – <i>Przysłowia</i> (1960)	264

• Przykład 111. Jerzy Litwiniuk – <i>Wywiad z Yetim</i> (1960)	264
• Przykład 112. Seweryna Szmaglewska – <i>Czarne Stopy.</i> <i>Beczka śmiechu</i> (1960)	267
• Przykład 113. <i>Bajka o strasznym kompozytorze</i> i o druhu <i>Dębowe Ucho</i> (1961)	272
• Przykład 114. Maria Dańkowska, Michał Gardowski, Janina Śluszniaćkówna – <i>Zastępowemu na ucho.</i> <i>Rzeczpospolita Babińska</i> (1961)	272
• Przykład 115. Zygmunt Janik – <i>Nie zaszkodzi pożartować</i> (1961)	280
• Przykład 116. Jerzy Litwiniuk – <i>Bajka o skamieniałym</i> <i>biskopie</i> (1961)	281
• Przykład 117. <i>Uharcierzona dorożka.</i> Z repertuaru „Teatryku na Murze” szczepu „Huragan” w Krakowie (1961)	282
• Przykład 118. Wojciech Dąbrowski – <i>Staromiejski Hufiec „Wawel”.</i> Fragment autobiografii i kuplety (1962)	283
• Przykład 119. Jan Brzechwa – <i>Harcierzom</i> (z <i>S. Marszaka</i>) (1964)	285
• Przykład 120. Sołtys Kierdziołek (Jerzy Ofierski) – <i>Wycieczka szkoły do Warszawy</i> (1964)	286
• Przykład 121. Wojciech Dąbrowski – <i>Obozowy kabaret.</i> Fragment piosenki (1965)	288
• Przykład 122. Wiktor Draguński – <i>Koncert</i> (1966)	288
• Przykład 123. <i>Serenada z obozu drużyny żeglarzy</i> (1967)	292
• Przykład 124. <i>Zakończenie „Kroniki Obozowej” wierszowanej</i> i <i>śpiewanej przez „Drużkę”, ku ucieście i rozweseleniu obozowników,</i> <i>przy ogniskach w obozie w Niedźwiedzimkierzu</i> (1967)	293
• Przykład 125. Wiesław Hudon – <i>„Cudaki”.</i> Piosenka „Cudaków” na melodię <i>Furmana</i> (1968)	293
• Przykład 126. Wiesław Hudon – <i>„Cudaki”.</i> Przedstawienie „Cudaków” (1968)	294
• Przykład 127. Edmund Niziurski – <i>Siódme wtajemniczenie.</i> Immatrykulacja (1969)	296
• Przykład 128. Jolanta Chełstowska – <i>Wieczór uśmiechu</i> (1971)	301
• Przykład 129. Wojciech Dąbrowski – <i>Uśmiechnij się.</i> Piosenka z obozu w Wołosatem (7–8 sierpnia 1972)	302
• Przykład 130. Krystyna Pac-Gajewska – <i>Druh dyżurny.</i> Piosenka do muzyki Michała Suleja (1974)	303

• Przykład 131. Włodzimierz Ścisłowski – <i>Pierwsza warta</i> . Piosenka do muzyki Michała Suleja (1974)	304
• Przykład 132. Mieczysław Czuma, Leszek Mazan – <i>Marks, Engels, Lenin i pszczoła</i> . Wspomnienia dotyczące połowy lat 70. XX wieku	305
• Przykład 133. <i>Jedna z okolicznościowych piosenek odśpiewanych przy ostatnim ognisku podczas Operacji „Bieszczady 40”</i> (1975)	306
• Przykład 134. Szymon Majewski – <i>Czuwaj! druhu Szymonie</i> . Wspomnienia dotyczące początku lat 80. XX wieku	307
• Przykład 135. <i>Skaucik</i> (1981?)	310
• Przykład 136. <i>Anegdutki i plotki</i> (1982)	310
• Przykład 137. Wanda Chotomska – <i>100 uśmiechów na minutę</i> . Piosenka zespołu „Gawęda” (1982)	311
• Przykład 138. Paweł Wiczorek – <i>Zielone straszdyło</i> . <i>Opowieści przy ognisku</i> (1982)	312
• Przykład 139. Krzysztof Mika, Darek Lenard – <i>Pieśń Zetowska</i> . Na melodię <i>Pieśni dziadowskiej o harcerzach</i> (1983)	312
• Przykład 140. Andrzej Mogielnicki – <i>Vademecum skauta</i> . Piosenka z albumu <i>Lady Pank</i> (1983)	313
• Przykład 141. <i>Anegdota dla zuchów</i> (1984)	314
• Przykład 142. <i>Obóz Tylina Góra</i> (1984)	314
• Przykład 143. <i>Anegdota dla zuchów</i> (1985)	315
• Przykład 144. Krzysztof Dobrecki – <i>Anecdoty i facecje</i> . Wspomnienia dotyczące okresu 1985–1998	315
• Przykład 145. Lech Paczyński – <i>Gruby i inni</i> (1986)	318
• Przykład 146. Marek Kudasiewicz – <i>Obrzędowy piec</i> . Chrzest biszkoptów (1987)	319
• Przykład 147. Marek Kudasiewicz – <i>Obrzędowy piec</i> . O zabawnych harcerskich powiedzeniach (1987)	322
• Przykład 148. Marek Kudasiewicz – <i>Obrzędowy piec</i> . O komicznych harcerskich pseudonimach (1987)	322
• Przykład 149. Marek Kudasiewicz – <i>Obrzędowy piec</i> . Pogrzeb śmiecia (1987)	323
• Przykład 150. Marek Kudasiewicz – <i>Obrzędowy piec</i> . Zielony dzień (1987)	324
• Przykład 151. <i>List z obozu harcerskiego</i> (1987)	326

• Przykład 152. 15 Drużyna Bieszczadzka LO Miechów – <i>Dzienniczek obozowy</i> (1988)	326
• Przykład 153. 15 MDH Drużyna Bieszczadzka Miechów – <i>Fraszki</i> (1988)	328
• Przykład 154. Tomasz Belica – <i>Apel</i> (1988)	328
• Przykład 155. Harcerski kabaret „Drzazga” – <i>Harcerskie „Dziady”</i> (1988)	329
• Przykład 156. <i>Harcerstwo prawdziwe</i> (1988)	331
• Przykład 157. <i>Kropla skałę</i> (1988)	333
• Przykład 158. Mariusz Kwiatkowski – <i>Ludzki wyrok</i> (1988)	335
• Przykład 159. <i>Nie pali się</i> (1988)	336
• Przykład 160. <i>Ogłoszenia</i> (1988)	338
• Przykład 161. A. Pardwa, A. Sitko, M. Teodorowicz – <i>Zakochany harcerzyk</i> (1988)	338
• Przykład 162. <i>Pasożyt</i> (1988)	339
• Przykład 163. <i>Proszę druha</i> (1988)	341
• Przykład 164. Arkadiusz Rogula – <i>Alarm</i> (1988)	341
• Przykład 165. <i>W głowie się nie mieści</i> (1988)	342
• Przykład 166. <i>Zakalec kształceniowej piekarni</i> . Adaptacja monografii Józefa Kozieleckiego <i>Smutek spełnionych baśni</i> (1988)	343
• Przykład 167. <i>Zarządzenie specjalne</i> (1988)	345
• Przykład 168. <i>Z opowiadań Gucia</i> (1988)	346
• Przykład 169. Leon Dmytrowski – <i>Polski zuch</i> (1989)	347
• Przykład 170. Krzysztof Daukszewicz – <i>Na wietrze</i> (1990)	347
• Przykład 171. Jacek Prześluga – <i>Ęcyklopedia szalonego małolata</i> . Fragment (1993)	349
• Przykład 172. Barbara Wyka – <i>Gdzie życie płynie...</i> (1995)	349
• Przykład 173. Leszek Czajkowski – <i>Dziesięciu dzielnych harcerzy</i> . Piosenka z albumu <i>Śpiwnik oszołota</i> (1996)	350
• Przykład 174. Artur Andrus – <i>O wadze różnych zjawisk albo wiersz, którym autor może się komuś narazić, ale co mu tam</i> (2004)	351
• Przykład 175. Agnieszka Leśny – <i>Harcerka i harcerz są zawsze pogodni – czyli harcerskie dowcipy</i> (2006)	352
• Przykład 176. Wędrownicy – <i>10 Harcerzańskich yo!</i> (2007)	355
• Przykład 177. Lidia Kmiecik-Zielniak – <i>Fraszki</i> (2007)	356

• Przykład 178. <i>List do rodziców</i> (2010?)	358
• Przykład 179. Filip Springer – <i>Co jest śmieszne</i> (2010)	359
• Przykład 180. Krzysztof Daukszewicz – <i>Oflagowałem się</i> (7 czerwca 2012)	361
• Przykład 181. MW – <i>Drużyna zuchów Szydło</i> (2016)	362
• Przykład 182. Wojciech Maziarski – <i>Pan Prezes i podstępni harcerze.</i> Fragment (2017)	364
• Przykład 183. 24 Zjazd ZHP, <i>Poradnik kandydata na naczelnika,</i> cz. 2: <i>Jak wybrać zespół</i> (2019)	366
• Przykład 184. Z24 – <i>Patoharcerstwo</i> (14 grudnia 2019)	366
• Przykład 185. Łukasz Czokajło „Czoczko” <i>we wspomnieniach</i> (2020)	368
• Przykład 186. Hasło „Harcerz”. <i>Nonsensopedia.</i> <i>Polska encyklopedia humoru</i> (2021)	370
• Przykład 187. Z24 – <i>Nikt nie narzekał</i> (lipiec 2023)	375
Załącznik nr 4	
Dowcipy o pionierach, skautach i harcerzach	377
Bibliografia	389
Nota o autorach	413